

Éljen Nagy-Británia

Oradea—Nagyvárad, 1938. november 17 — Csütörtök
VII. évfolyam, 257 (19.1) szám.

4 lei

Taxa postală plătită
aprobării Dir. Gen.

MAGYAR LÁNY

T. „Otthon” Írók és Hírlapírók Köre
HUNGARIA BUDAPEST
VII., Erzsébet-körút 9—11.

Igazgató és felelőszerkesztő: **dr Paál Árpád**

Laptulajdonos: **SZENT LÁSZLÓ NYOMDA R.-T.**
Törv. szám: Tr. B. 11/11. Jun. 1938.

Főmunkatárs: **dr Gyárfás Elemér**

Őfelsége II. Károly király Londonban

**A londoni pályaudvarra való érkezés és fogadtatás részletei.
VI. György angol király várta a Viktoria pályaudvaron
II. Károly királyt. — Fényes estebéd volt a Buckingham-
palotában**

Londonból jelentik: Mint legutóbb már röviden beszámoltunk róla, II. Károly király és Mihály nagyvajda kedden délután megérkezett az angol fővárosba. A felségek érkezésének délután 5 óra 15 perckor kellett volna megtörténnie, de a La Manche csatorna felett ural-

kodó kód miatt a hajó hosszabb ideig késett. Így a király és kísérete csak 6 óra 10 perckor érkezett meg a londoni Viktória-pályaudvarra.

A királyi vendégek megérkezéséről alábbi részletes tudósításban számolunk be.

Előkészületek a fogadtatásra

A király érkezése előtt az épületeket és párnákat hatalmas angol és román nemzeti színű zászlók ékesítették, amelyek alatt hatalmas tömeg gyűlt egybe, hogy ki vegye részét Románia királyának meleg ünnepséiben VI. György, angol király az első smpár mellett várta a királyi különvonat beérkezését. Mellette Chamberlain miniszterelnök és Halifax külügyminiszter állottak, de a fogadtatáson jelen volt Anglia valamennyi számottevő politikusa, mindannyian ünnepelő, udvari dísz-ruhában. A diplomataik számára külön emelvényt állítottak föl, amelyen valamennyi külállam londoni képviselője helyet foglalt. Az angol és külföldi sajtó

képviselőinek is külön emelvényt jelöltek ki, ahonnan szabadon szemlélhették Őfelsége II. Károly király, Mihály nagyvajda, trónörökös és a díszes kíséret megérkezését. Ezen a tribünön foglalt helyet Titeanu propagandaügyi miniszter, sajtófőnök is, Grigore Gafencu, a „Timpul” főszerkesztője, Pamfil Seicaru, a „Curentul” főszerkesztője és Cocos főszerkesztő.

A pályaudvar mindkét oldalán, valamint a pályaudvar előtt álló dísz-sátrak a sokezer lámpa és reflektor fényében mesébeillő látványt nyújtottak.

Megérkezik a királyhozó vonat

A kód miatt nem lehetett messze látni, ám e percben felhallatszik a királyi különvonat mozdonyának zakatolása, a katonák feszes vi-
gyázzban állanak s begördül a vonat, amely Őfelségét és a Trónörökösöt hozza.

Károly király láthatóvá válik a szalonkocsi ajtajában. Őfelsége a román admirális egyenruháját viseli, fölötte a Vitéz Mihály-rend hófehér pelerinjével. Mihály nagyvajdán vadász-
ezredének hadnagy egyenruhája feszül.

Őfelsége lelép a kocsiról, mögötte Mihály nagyvajda, Comnen külügyminiszter, Urdareanu, a királyi marsalli hivatal minisztere s végigvonulnak a díszes szőnyegen. A két uralkodó pár lépést közelít egymáshoz, majd szívélyesen kezét szorítanak. Őfelsége Károly király mellett a kenti herceg áll, aki Dowerig az uralkodó elé utazott, hogy a brit hírodalom királyának nevében üdvözlje II. Károly király Őfelségét.

Az angol uralkodó először Chamberlaint mutatja be Őfelségének, aki azonban mosolyogva, ismerősként üdvözlö az angol miniszterelnököt. Majd Halifax külügyminiszter és Sa-

muel Hoare, belügyminiszter mutatkoznak be Őfelségének és a Nagyvajdának.

Őfelsége VI. György, angol király társaságában elvonul a dísz-szárad előtt, amelynek zenekara ebben a pillanatban kezdi játszani a román király-himnuszot. Ezután Őfelsége az angol király oldalán és Mihály nagyvajda a kenti herceg mellett belép a dísz-csarnokba, amelynek kapujában ott állnak a fenséges vendégeket váró díszhintók.

Őfelsége és VI. György, angol király ragyogó udvari díszhintóba ülnek, amelyet hét gyönyörű ló huz. Mihály nagyvajda és a kenti herceg egy négy fekete ló által huzott, hasonló dísz-kocsiba ül, majd sorba kocsiba szállnak az összes méltóságok s a román kíséret valamennyi tagjai.

A harmadik kocsiban Urdareanu, Comnen és Grigorescu miniszterek ülnek, a negyedikben a király adjutánsai.

A katonaság, amely a pályaudvar kapuja előtt áll, ismét tiszteleg s a zenekar újból a román himnuszot játssza s a tömeg egetverő éljenzéssel köszönti Anglia fenséges vendégeit.

(Tudósításunk folytatása a 3-ik oldalon.)

A nagy testek törvénye

(S. I.) — Meghalt ismét egy diktátor és ezzel újra napirendre került a kérdés: vajjon napjaink diktatúrái, melyek oly sorsdöntő fordulatokat jelentenek nemcsak egyes népek, hanem egész kontinensek életében, személyes uralkodó, uralkodók, melyek megalapítók személyének elmúltával együtt eltűnnek a történelem színpadáról, avagy pedig többek ennél? Pilsudszki Józsefnek, a lengyel diktátornak halála volt az első próbakő. A romjaiból újjászületett Lengyelország felépítése, katonai megvédése, belső megszervezése az ő nevéhez fűződik. A tekintély, mely ebből a dicsőségből sugárzott, oly nagy volt, hogy az új állam életében, a nép lelkében semmi más tekintélynek helye nem maradt. Ez annyira így volt, hogy Pilsudszki hatalma semmi külön közjogi formát nem öltött. Mint a kormány egyik tagja, — mint hadügyminiszter — kormányozta az államot s formálta a népi lelket: mégis, amikor meghalt, nem követte elmulását sem fel-fordulás, sem zűrzavar, még a legkisebb hatalmi eltóldás sem. A népi közlélek megtartotta szilárdan azt a formát, amit ő tőle kapott. Az „ezredesek”, az egykori lengyel légió neveltjei, Pilsudszki egyéniségének lelki gyermekei tovább kormányozták a lengyel hajót Pilsudszki szellemében. Nem csaptak össze a hatalom koncain annak ellenére, hogy egy sem volt közöttük, aki tehetségével, vagy egyéni varázsával a többieket túlszárnyalta volna. A lengyel diktatúra túlélte Pilsudszkit zökkenő és zavar nélkül.

Atatürk Kemal személyiségét éppen olyan kevésbé lehet elválasztani Törökország új életétől, mint Pilsudszkiét az új Lengyelországtól. Atatürk Kemal — akkor még Musztafa Kemal — verte ki Kisázsia földjéről a görög hadsereget, akadályozta meg ezzel a török országtörzsnak szétdarabolását, alapította új fővárost és indította el az országot a legmerészebb reformok útján, hogy a nyugati értelemben vett haladásra alkalmassá tegye. 1919-től halála pillanatáig korlátlan ura országának. Minden hatalom az ő kezében pontosul össze, nélküle semmi sem történik az országban, bár forma szerint parlament s alkotmányos kormány gyakorolja a közhatalmat. Amikor ezt a keretet valósággal akarják megtölteni legjobb barátai és egykori küzdőtársai, kikkel együtt indította el Salonikiból 35 évvel ezelőt az ifjú török mozgalmat, könyörtelenül a bitófára küldi valamennyit. Mégis, amikor most a leg-hatalmasabb úr — a halál — véget vet e példátlan egyeduralomnak, szelleme csorbítatlanul él tovább a 22.000 emlékmű közül, melyet török földön uralmának dicsőítésére emeltek, egyet sem romboltak le: a török törvényhozás egyhangulag választja meg utódját Inonü Ismet személyében s ellenmondás nélkül adja a kezébe a korlátlan hatalmu kormányzás gyeplőit. A diktatúra tehát ismét túléli a diktátort.

E tünetek arra intenek, hogy az események mögött a törvényszerűséget keressük.

Ha körülnézünk a civilizált világban, meg kell, hogy gondolkoztasson, amit látunk. Egyet-

ten évtized alatt az államok hosszú sorában ilyen vagy olyan formában diktatúrák veszik át a hatalmat. Kísért a gondolat, hogy nem felőrös személyiségek kényszerítik népükre hatalmukat, hanem ellenkezőleg, láthatatlan kényszerítő körülmények szülik meg az új egyeduralmak különböző formáit. Talán a túlságosan megszaporodott és individualizálódott társadalmak felett nem lehet másképpen figyelmet tartani? Enélkül talán a tengernyivé nőtt „intellektuel” soha sem tudna egymással megégyezni, mert mindegyik mindent jobban tud a másikkal? Talán a két uralkodni vágyó irányzat — a nemzeti érzés és a szociális gondolat — nem olvasható össze igazi öntvényűvé másképp, csak az erőhatalom alkotó, régi formákat felperzselő tüzeivel?

Ha visszanezünk a múltba, hasonló figyelmeztetéseket kapunk. Az első római diktátort, aki hatalmát meg tudta szilárdítani, éppen ezért megölték. Julius Caesar után mégis az imperátor-diktátorok megszakítás nélküli hosszú sora következett. Az állami élet régi formáihoz nem volt többé visszatérés. Megdőbentő a hasonlóság, ha szemügyre vesszük az összeesküvéket, kiket Junius Brutus vezetett nevelőatyja ellen és lemérjük azokat a láthatatlan hatalmakat, melyek ma világszerte a diktatúrák ellen „szabadságharera” tüzelik a népeket. A római szenátus „demokráciája” néhány száz embernek többé-kevésbé egyenlő osztozkodása volt a konkokon, amiket a százezeres birodalom kormányozása jelentett: Julius Caesar pedig s utána minden jó császár teljhatalmát a nép érdekében használta.

A mai demokráciák legharsogóbb védői ma sem tesznek egyebet, mint a római szenátus demokratái hajdanában: a népet kifizetik üres jogi és társadalmi formákkal, keményen a markukban tartják azonban a javaknak minden forrását, honnan általános jólét áradhatna mindenkire, még pedig forradalmak nyugtalanságok nélkül. Csak arra van szükség, hogy ez a csodálatos áradás, más — okosabb és igazságosabb — medreket kapjon.

Ezeket az új medreket azonban nem áthatja meg, csak olyan hatalom, mely fölülte áll minden másnak az országban, legfőképpen azoknak, melyek a régi medrek partjain állították fel malmaikat. Ez a titka a diktatúráknak mindenütt, ahol ezek a versengő malmosok — marxista érdekszervezetek éppenúgy, mint nemzetközi tőkésék, a zsidóság s más hasonló érdekeltek — túlságosan elhatalmasodtak.

A demokrácia a maga patriarchális egyszerűségében az egészen kiesiny népek és népcsoportok életformája marad. A történelem is egyébként arra tanít, hogy a nép érdekeinek közvetlen érvényesülése csak egészen kis társadalmakban lehetséges: az ó-görög polys-októl a középkor városállamain, meg a délamerikai republica christiana-kon keresztül a svájci kanton-államokig minden ezt mutatja és ezt bizonyítja.

Nemcsak a nagy számoknak, hanem a nagy testeknek is megvannak a maguk külön törvényeik.

Nantesban a francia munkások szövetsége hadat üzent a Reynaud-féle közgazdasági törvényrendeleteknek

A munkás kiküldöttek utasítást kaptak, hogy az ellenszegülést megszervezzék

Párizsból jelentik: A francia általános munkászövetség Nantesben tartott nagygyűlése elfogadta a Jouhaux által előterjesztett határozati javaslatot. A határozati javaslat hangoztatja, hogy megvédik a negyvenórás munkahét intézményét és a fizetési szabadságot. Utasították a munkáskiküldötteket, hogy helyezkedjenek szembe mindazokkal a kormányrendeletekkel, amelyek a negyvenórás munkahét és a fizetési szabadság tekintetében változtatást akarnak bevezetni.

Megjegyzendő, hogy a Reynaud-féle törvényrendeletek a 40 órás munkahetet elvileg fenntartják. Együttal azonban a 40 órán túli munkaidőt is akként lehetővé, illetve kötelezővé teszik, hogy külön óradíjak ellenében a munkát folytatni kell. Az állami érdekű gyárakban a 40 órán túli dolgozás e külön díjak ellenében feltétlenül kötelező.

Nemzetközi gondok a zsidó-kérdés miatt

Hollandia tárgyalásokat kezdett öt más országgal a zsidó bevándorlás érdekében. — A svájci szövetség tanács betiltotta a nemzeti szocialista lapokat. — Budapesti zsidóelleneségek

Hágából jelentik: Collijn holland miniszterelnök kedden bejelentette, hogy a kormány tárgyalásokat kezdett az angol, francia, dán, belga és svájci kormányval, hogy engedjék meg a németországi zsidók bevándorlását.

San José-i jelentés szerint Costa Rica párizsi követségét utasították, hogy a zsidó emigránsok bevezetési kérelmét utasítsa el. Az uruguayi kormány szigorú intézkedéseket határozott el a zsidó bevándorlás ellen.

Bernből jelentik: A szövetségi tanács a svájci nemzeti szocialista mozgalmak ellen indított vizsgálattal kapcsolatban a keddi ülésen elhatározta, hogy a vizsgálat befejezéséig szerdai hatállyal betiltja az összes nemzeti szocialista lapokat.

Budapestről jelentik: Kedd este ismeretlen tettesek a Bocskay-utcai és Lenke-téri zsinagóga ablakait követ beverték. A tettesek mindkét esetben elmenekültek. A rendőrség erőlyes nyomozást indított a tettesek kézrekerítésére.

Úgyanegy köztársasági elnök alatt külügyi, hadügyi és pénzügyi közösség lesz Csehország és Szlovákia között

A közös ügyeket cseh miniszterek intézik szlovák államtitkárokkal. — Külön szlovák követ a Vatikánban

Rómából jelentik: A Stefani iroda prágai jelentése szerint a szlovák néppárt kiküldöttei és a cseh koalíciós pártok vezetői között a tárgyalások befejeződtek. A megbeszélések eredményeként Csehországnak és Szlovákiának közös köztársasági elnöke lesz. A külügyi, pénzügyi és hadügyminiszterek cseh nemzetiségűek, az államtitkárok pedig szlovákok lesznek. A szlovák önkormányzati miniszterium 5 tagból fog állni. Szlovákiának külön képviselője lesz a Szentpétervári, Pozsonyban pedig nunciátúrát állítanak fel.

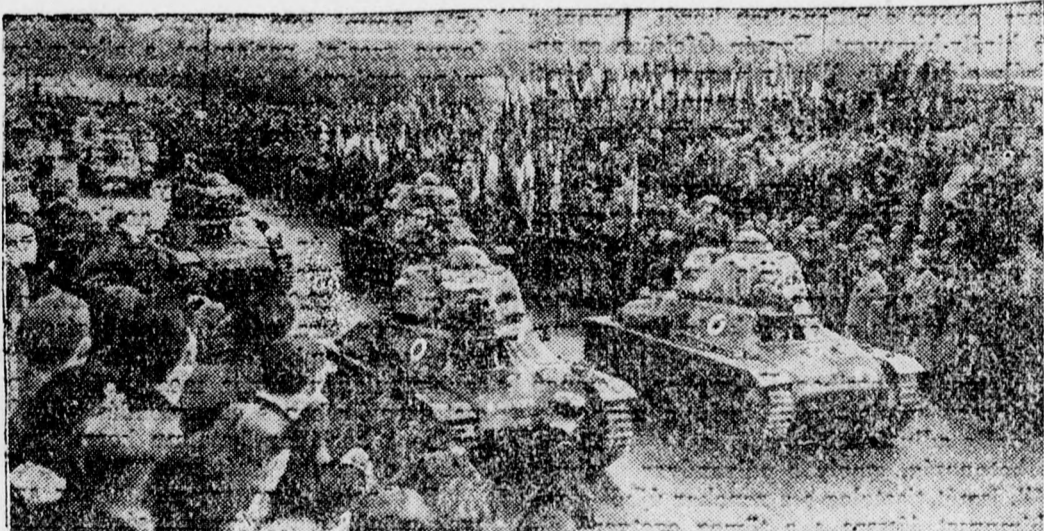
A Cseh Távirati Iroda jelentése szerint a megállapodás a szlovák néppárt és a cseh parlamenti tényezők között az elvi alap tekintetében létrejött. A végleges alkotmányt később dolgozzák ki.

A SZLOVÁK KORMÁNY PROPAGANDAFŐNÖKE RÁDIÓBESZÉDET MONDOTT A MAGYAROKKAL VALÓ BARATSÁGRÓL

Pozsonyból jelentik: Makk Sándor, a szlovák kormány propagandafőnöke előadást tartott a pozsonyi rádióban és azt mondotta, hogy a magyar-szlovák együttélés érdekében a határokat csak puszta formulának kell és lehet tekinteni. A szlovák kormány a magyar kisebbség számára megadja mindazokat a jogokat, amelyeket a Magyarországon élő szlovákok számára kíván. Szlovákiában szabad a magyar himnusz éneklése, a magyar jelvények használata, szabad a könyvek és újságok behozatala. A propagandát kölcsönösen be kell szüntetni és a két népnek testvérként kell állni egymás mellett.

VARSÓBAN EGY NAGY TÜNTETÉSEN AZT KÖVETELTEK, HOGY A LENGYEL HADSEREG VONULJON BE RUSZINSZKÓBA

Varsóból jelentik: Kedden este Varsóban hatalmas tüntetés volt a lengyel-magyar közös határ érdekében. A tüntetők követelték, hogy a lengyel hadsereg vonuljon be Ruszinszkóba és fegyveresen is igyekezzen megvalósítani a közös határt Magyarországgal.

Párizsban nagy fényűző ülték meg a fegyverszünet húszévesfordulóját. Képünk a katonai parádén felvonuló páncéltörőkről készült.

VII. évf., 257. sz. Csütörtök, 1938. november 17.

A holland trónörökös nő Lengyelországban

Varsóból jelentik: Julianna holland trónörökös nőt Ivnóba várják, a Mielcinszky grófok villájába. A trónörökös nő férje, Bernhard herceg már kedden megérkezett Ivnóba.

Az alexandrettei szandzsákban a francia és török csapatok gyakran összeesapnak egymással

Párizsból jelentik: Az alexandrettei szandzsákban a francia és török csapatok között gyakoriak a surlódások és éles összeesapások is előfordulnak. Legutóbb Antiochiában a nyílt utcán négy török katona agyonlőtt egy francia tisztet. A párizsi lapok tiltakoznak az ellen, hogy a francia kormány ezeket a dolgokat elhallgassa és felvilágosítást kérnek, miért nem tesz a kormány tiltakozó lépést Ankarában a szandzsákban uralkodó állapotok miatt.

Von Rath párizsi német nagykövetségi titkár holttestét a köztársasági gárda tisztelgése között szállították el Párizsból

Párizsból jelentik: Von Rath nagykövetségi titkár holttestét kedden este elszállították Berlinbe. A pályaudvaron a francia köztársasági gárda díszőrsége állott sorfalat. Amikor a koporsót elhelyezték a különvonatban, a gárda fegyverrel tisztelgett. A pályaudvaron a francia külügyminisztérium is képviseltette magát.

A fővárosi lapok szemléje a király londoni fogadtatásáról

Szerdán megkezdődtek az angol-román egyezményre irányuló tárgyalások

— Tudósításunk folytatása az első oldalról —

Bucuresti. Saját tud. A szerda reggeli fővárosi lapok oldalakon át közöltek tudósításokat és eredeti riportokat arról a fényes fogadtatásról, amelyben Károly király Angliában részesült. Lelkes hangú cikkek méltatják az eseményt.

A Curentul-ban Pamfil Seicaru így ír:

A király közvetítésével, az ő ragyogó jelenlétével Angliában Románia ártékelődött: előlépett időszerűvé, mint elsőrangú politikai tényező Európában. A fogadtatás színjátékának szépségén és a látvány fellemelő nagyszerűségén túl, politikai valóságok mozdulnak meg és új korszak nyílik a románság megerősödésének történetében.

Az egyébként oly nehezen felmelegedő angol nép lelkesedése Károly király iránt az angol politikának új tájékozódását jelenti, Romániával szemben.

A király ezekben a nehéz időkben ajándékba hozza nekünk Anglia barátságát.

A Curentul magánjelentése szerint londoni jól értesült körökben úgy tudják, hogy a tárgyalások során, amelyek szerdán vették kezdetüket, szívélyes román-angol megegyezés fog létesülni. Ugyanez a lap egy másik jelentésében így adja vissza egy jól értesült angol sajtószemélyiség kijelentését:

Anglia egyre jobban megérti most, hogy politikai határai nem esnek egybe területi hatáiraival. Ma Anglia épügy, mint Románia is, új problémák előtt áll. Az angol India határai a Kárpátoknál vannak, amíg a Kárpátokban egy hatalmas Románia lesz jóbarátságban Angliával, addig ez a Románia hatályosan hozzájárul az európai egyensúly fenntartásához.

Másutt azt hangsúlyozza ez a lap, hogy az angol közvélemény tisztában van azzal, hogy a gyarmatok békéjét csak Európában lehet megerősíteni s ezért fektet súlyt Anglia a román-angol barátságra.

Díszvacsora a Buckingham-palotában Királyi pohárköszöntők

Londonból jelentik: II. Károly király látogatásának programja kedd estétől kezdve az eredeti terv szerint folyt le. Miután a király megérkezett a St. James-palotába, itt London

Az angol királyi csaiád.

megyei tanácsának elnöke üdvözölte. Nyolc óra 15 percek a westminsteri polgármester vezetett küldöttséget az uralkodó elé. A Buckingham-palotában este tíz órakor díszvacsora volt és ezen György, angol király mondott pohárköszöntőt:

— Őszinte szeretettel emelem poharamat Felségedre és üdvözölöm fővárosában

A rádió közvetítését nagy tömegek hallgatták végig

Bucuresti. Saját tud. Kedden estefelé részletes közvetítést adott a bucuresti rádió a király londoni fogadtatásáról. A Sfântu-Gheorghe téren, ahol a propaganda minisztérium kulturkaravánja áll, továbbá a rádióüzletek és a lapszerkesztőségek előtt, hatalmas tömegek hallgatták a közvetítést.

A szerda reggeli Timpul távfényképezett képeket közöl a kedden délutáni fogadtatásról, amelyek egyébként e lapnak már kedden este nyolckor árusított különkiadásában is megjelentek.

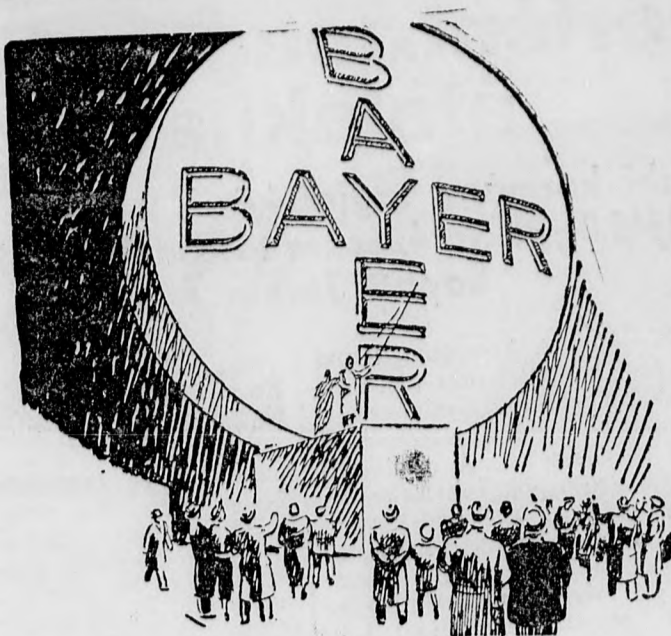
nemcsak, mint anyám unokaöccsét, hanem mint olyan uralkodót, aki mindenkör megkülönböztetett helyet foglalt el az angol nép szívében. Ezek a rokon kapcsolatok arra készítetnek, hogy kétszeres örömmel üdvözöljem Felségedet. Egyidejűleg örömmel fejezem ki a királyné nevében is, hogy fogadhatjuk Felséged fiát, aki a román hadsereg tiszt egyenruháját viseli és akit a királyné és én is örömmel láttunk koronázásunkon.

Ezután az uralkodó visszaemlékszik az 1922-es bucuresti látogatására, majd a két ország közötti meleg kapcsolatokról szövege.

Károly király Őfelsége válaszbeszédében hangsúlyozta, hogy az angol király szavai, nemcsak mint Románia királyában, hanem mint rokonban is mély hatást keltettek benne. Utalt arra, hogy a rokon kapcsolatokon túl mindig elszakíthatatlan érzelmi szálak fűtnek Angliához és az ország szellemét mindig magáénak vallotta.

Beszéde végén az uralkodó kifejezte azt a reményét, hogy a két ország közötti kapcsolatok a békés együttműködés szellemében fognak a jövőben alakulni.

Végül Őfelsége poharát VI. György királyra, a királyi családra és az angol birodalom fejlődésére ültette.

Nem ilyen nagy — de
ilyen tisztán mutatja minden tablettá
a Bayer-keresztet, a valódi Aspirin csal-
hatatlan ismertetőjelét.

ASPIRIN

VALÓDI CSAK A Bayer KERESZTTEL

Megtörtént a magyar kormány átalakítása

Az előbbi kormány tagjai közül négyen kimaradtak. A felvidéki ügyek intézésére tárcanélküli miniszterséget kapott Jaross Andor

Budapestről jelentik: A kormány tagjai kedden délután 6 órai kezdettel minisztertanácsot tartottak. Megelőzőleg Imrédy miniszterelnök Darányi Kálmán volt miniszterelnökkel folytatott hosszabb megbeszélést. A minisztertanács Imrédy miniszterelnök ismertette arra vonatkozó felfogását, hogy a Felvidék visszacsatolása után új korszak nyílik meg az ország életében és ezért indítatva érzi magát, hogy az államfő előtt fölvesse a bizalmi kérdést és felajánlja a kormány lemondását. Közönséget mondott ezért a felelősségteljes munkáért, amelyet a kormány tagjai együttesen végeztek. A minisztertanács elhatározta, hogy a kormányzónak benyújtja lemondását. A minisztertanács fél 7 órakor ért véget. Imrédy a minisztertanács után fél 7 órakor kihallgatáson jelent meg a kormányzónál és előterjesztette a kormány lemondását. A kormányzó a lemondást elfogadta és az új kormány megalakításával újra Imrédy Bélát bízta meg.

A miniszterelnök 6 óra 40 perckor tért

vissza a kormányzóságról és negyedóra múlva *Kolozsváry-Borcsa* Mihály sajtófőnök kíséretében a nemzeti egység pártjának helyiségébe indult, ahol megérkezése után megkezdődött a pártértekezlet. Imrédy miniszterelnök az értekezlet megnyitása után ismertette az új kormány névsorát, mely a következő:

Miniszterelnök: *Imrédy Béla*.
Külügyminiszter: *Kánya Kálmán*.
Belügyminiszter: *Keresztes-Fischer Ferenc*.
Pénzügy: *Reményi-Schneller Lajos*.
Földművelésügyi: *Teleky Mihály gr.*
Honvédelmi: *Bartha Károly* tábornok.
Keresk. és iparügyi: *Kunder Antal*.
Igazságügyi: *Tasnády-Nagy András*.
Vallás- és közoktatásügyi: *Teleki Pál gr.*
Tárcanélküli, illetve a felvidéki ügyek intézője: *Jaross Andor*.

Az előbbi kormány tagjai közül kimaradt *Bornemisza Géza* iparügyi, *Mikecz Ödön* igazságügyi, *Sztranyavszky Sándor* és *Rátz János* honvédelmi miniszter.

Az új kormány irányvonala: fajvédő és katonas szellem, gyökeresebb földbirtokpolitika, további intézkedések a zsidókérdésben. Külpolitikában: még szorosabb simulás a Róma-Berlin tengelyhez, lengyel barátság, megértés Jugoszláviával

A nemzeti egység pártjának éjszakai értekezletén *Imrédy* miniszterelnök nagyobb beszédet mondott.

— A hetekig tartó külpolitikai és diplomáciai kampány — mondotta, — azzal az eredménnyel járt, hogy a Felvidék magyar lakta területeinek túlnyomó részét visszakaptuk. A kormány úgy érezte, hogy megbízatását egy kisebb ország vezetésére kapta és akkor, amikor egy nemcsak területben, de lelki értékekben is megnövekedett országgal és annak megnövekedett problémáival áll szemben, kötelessége fölvetni a bizalmi kérdést. Az irányvonal, amely ezután is szem előtt tartandónak vélek, a következő: határozott nacionalista irány, mely tehát a magyar öncéluság gondolatát igyekszik megvalósítani. A másik alapelv: nemcsak a hadsereg fejlesztése, hanem a nemzetnek militarista szellemmel való megtöltése. Nem párt-hadsereg célzok, hanem a levante-intézmény és a kiszolgált katonák részére szolgáló lövészi intézmény általánosítására. Ennek az országnak a törzsökös magyar népi elemnek a megerősítésére kell döntő súlyt helyezni, tehát fajvédő politikát kell követnie. Olyan kormányzói lehetőséget kell megtalálni, mely alkotmányos úton, parlamentáris úton, de gyorsan tudja megvalósítani a maga reformját. Le kell szögezni, hogy

törvénytelenségekre kapható nem vagyok. Eszemáigában sincs a parlamentet kikapcsolni. A földbirtokpolitikának abban irányban kell haladnia, hogy minél több életképes egyszertartást tudjunk teremteni, mindig a termelési és történelmi fejlődés szem előtt tartásával. Igyekeznünk kell arra, hogy a földbirtokpolitika során a középosztály fennállását, gazdasági megalapozottságát biztosítsuk,

hogy a földdel való kapcsolatot fel ne bontsuk, mert ez pótolhatatlan károkat okozna. A legfontosabb szempontok közé tartozik a hadsereg fejlesztésének szempontja. Legelső feladataink egyike a honvédelmi törvény benyújtása. Minden téren biztosítani kell a közéleti tisztaságot és tisztességet.

— Végül: — folytatta *Imrédy* miniszterelnök, — a zsidókérdés. A zsidók arányszáma,

nek és keresztény szellemnek a vezetése, melyre az országnak szüksége és joga van. Ezt a kérdést úgy kell rendezni, ahogyan azt a nemzeti érdekek megkívánják.

— Külpolitikai téren ragaszkodnunk kell ahhoz, hogy a mi politikánk még szorosabban simuljon a Róma-Berlin tengely politikájához. Lengyelországgal is fenn kell tartanunk a mélyes rokonzenven alapuló kapcsolatunkat és a megértés útját keressük Jugoszláviával is.

NEM VOLT EGYHANGU A BIZALOMSZAVAZÁS — A VOLT MINISZTEREK HIVEI KÜLÖN CSOPORTOSULNAK — NYUGTALANSÁG AZ ELLENZÉKEN

Imrédy végül kérte a pártot, hogy a kormányt munkájában támogassa. A pártértekezlet négy szavazat ellenében bizalmat szavazott a kormánynak.

Azok a képviselők, — számszerint négyen —, akik a bizalmi nyilatkozat ellen szavaztak, nyomban levonták állásfoglalásuk konzekvenciáit és elhatározták, hogy kilépnek a nemzeti egység pártjából. Ezek: *Tahy László*, nyug. államtitkár, *Balogh Gábor*, *Farkas Elemér* és *Mándy Sándor*. Egyébként a kormány párt értekezlete után a lemondott *Sztranyavszky Mikecz* és *Bornemisza* miniszterek a kilépett képviselőkkel és még tíz pártivükkel együtt vacsorára ültek össze a Hungaria szállóban. Ugyanebben az időben a Hungaria másik termében *Eckhardt Tibor* vacsorázott néhány kisgazdapárti politikussal és velük együtt vacsorázott négy keresztény párti politikus is. A kisgazdapárt megbízásából a vacsora folyamán *br. Berg Miksa* megbeszélést folytatott *Sztranyavszky* lemondott földművelésügyi miniszterrel és a keresztény párti *Makrayval*.

Tildy, kisgazdapárti képviselő az újságírók előtt kijelentette, kétségtelen, hogy a parlamentben együttesen akciót kezdenek, ha a miniszterelnök olyan reformmal jönne, amelyhez ők nem járulhatnak hozzá. Természetesen érintkezésbe kívánunk lépni a Népek azokkal a tagjaival, akik hasonlóan gondolkoznak, de előbb ezeknek az uraknak határozottan állást kell foglalniuk. *Maklár* az újságírók kérdésére azt válaszolta, hogy informatív megbeszéléseket folytatott *Sztranyavszkyval*. Érintkezésük maradandó lesz és együtt fogják akció-programjukat kiépíteni ha arra szükség mutatkozik.

Mikecz a vacsoráról távozóban kijelentette, hogy a vacsorán semmiféle elhatározás nem történt, meg kell várni a dolgok fejleményeit.

Budapesten ünnepélyesen aláírták a japán-magyar kulturális egyezményt

Budapestről jelentik: *Teleki Pál* gróf vallás- és közoktatásügyi miniszter és *Matsumi* budapesti japán követ kedden ünnepélyesen aláírták a japán-magyar kulturális kapcsolatok kiépítését célzó kulturális egyezményt.

Az angol király, *Károly* király fogadására hajtat.

JUGOSZLÁVIA

új választások küszöbén

Belgrád, november hó.

Június 24-én múlt három éve annak, hogy Stojadinovic Milán, Pasicsnak ez a kétség-telenül leghatékosabb tanítványa és volt pénzügyminisztere megalakította kormányát és azóta, néhány egyébként jelentéktelen kormány-rekonstrukciótól eltekintve, zavartalanul és biztos kézzel vezeti az ország ügyeit.

Három évi megszokás nélkül kormány-elnökség külföldi példák szerint voltaképpen nem nagy idő, ha figyelembe vesszük azt, hogy Jugoszláviának az állam megalakulása óta eltelt húsz esztendő alatt felszámúl több kormánya volt, s hogy pl. Uzunovic 1926 április 8-tól 1927 április 17-ig, tehát egyetlen év alatt hatszor alakított kormányt, akkor megérthetjük a kormány és párthíveinek azt a lelkes buzgólkodását, amellyel ezt a jugoszláv viszonylatban tényleg rekordszámúba menő évfordulót megünnepelték. A miniszterelnökség és a külügyminisztérium sajtóosztályának gondja volt arra is, hogy ennek az ünneplésnek nemcsak a jugoszláv, hanem a külföldi sajtóban is megfelelő visszhangja legyen. Nem tudok példát arra, hogy egy alapjában kis állam miniszterelnökének egy ilyen házi ünneplését a külföldi sajtó valaha is ilyen meglehetősen és a legteljesebb mértékben elismerő megemlékezésben részesítette volna. Ez nemcsak azt bizonyítja, hogy a kormányelnök személye és rendszere melletti propagandának a megrendezése meglepően ügyes és leleményes volt, hanem azt is, hogy *Sztojadinovic az általában jóval felülálló politikai, diplomáciai és taktikai érzékkel remekül tudja kihasználni a nagyhatalmak politikai játszmájában Jugoszlávia javára mutalkozó esélyeket és ezzel hazáját nagyoktól és kicsinyektől egyaránt körüludvarolt országgá tette.*

A szinte tökéletes rendezés csúcsteljesítménye azonban az október 2-án Belgrádban megnyílt kiállítás volt, amely térképeken, festményeken, fényképekkel, grafikonokkal, hangzatos felirásokkal, statisztikai kimutatásokkal, modellekkel, stb. mutatta be Sztojadinovic három évi kormányzásának gazdasági, pénzügyi, szociális és kulturális, valamint bel- és külpolitikai téren elért eredményeit. Ezek között a legfontosabbak a következők: a gazdádósságok rendezése, a minimális munkabér megállapítása és bevezetése, a kollektív szerződések általánossá tétele, a munkásbiztosítás jelentékeny kiszélesítése, a gazdádósságok rendezése folytán bajba jutott pénzintézetek szanálása, a mezőgazdasági minőségi termelés messzemenő támogatása, nagyobb arányú fásítás több mint 13 millió ingyen kiosztott facsemetével, az ország gyorsütemű iparosítása, a „Jugoszlávia Acél R. T.” hatalmas bányászati vállalat 600 millió dinár alaptőkével és az állam főreszvényessége mellett, közraktárak építése 220 millió dinár költséggel, 540 km-nyi új utak építése és további 445 km-nyi országutak folyamatosan levő építése, a vasúti hálózatnak az egyre fokozódó s ezzel kapcsolatban 300 km-nyi új vasútvonal üzembehelyezése és további 900 km-nyi vasúti vonalnak kifizése. Különös nagy esemény az államháztartás egyensúlyának biztosítása, ami a többi közt abban is jelentkezik, hogy a pénzügyminiszter október eleji kimutatása szerint az idei költségvetési év első öt hónapjában a bevételek 518,7 millió dinárral haladták meg a kiadásokat. További eredmény még a Nemzeti Bank aranykészletének állandó növekedése, a külkereskedelmi forgalom kedvező és egyre emelkedő, aktívumot felmutató alakulása, 4 milliárdos belső kölcsön felvétele nagyobb beruházásokra, mely összegből másfél milliárdot önvédelmi célokra, ugyancsak másfél milliárdot vasútépítésekre, 500 milliót közutak építésére,

250 milliót középületekre és gazdasági intézményekre 250 milliót pedig talajjavításokra, lecsapolási és ármentesítési munkálatokra és közegészségügyi berendezésekre fognak fordítani.

Ezeknek a céltudatos rendelkezéseknek és a gazdasági élet valamennyi fontosabb ágazatára kiterjedő tervszerű irányításnak köszönhető, hogy a nemzeti jövedelem a külkereskedelmi intézet adatai szerint az 1935. évi 37.585 millió dinárról az 1937. évben 44.221 millió dinárra emelkedett, mely összegben a belgrádi főzsda kimutatása szerint a mezőgazdaság, állattenyésztés, halászat és a házimunka $\frac{1}{10}$ -e 22.052 millió (49,99%), az erdészet, bányászat, gyári és kisipar, valamint a házimunka $\frac{1}{10}$ része 14.288 millió dinárral (32,3%) szerepel. De hivatalos beállítás szerint a kormány bel- és külpolitikájának üdvös eredményeként könyvelendő el az is, hogy — amint azt Dragisa Cvetkovic népjóléti és közegészségügyi miniszter a szerb vezetés alatt álló „Jugoslovenski Radnicki Savez” (Jugoszláv Munkásszövetség), röviden „Jugoras”, Dubrovnikban (Ragusa) augusztus hó 21-én megtartott ülésén kifejtette — a kifizetett munkabérek összege a korábbi 3,02 milliárd dinárról az 1937—38. gazdasági évben 5 milliárd és néhány száz millió dinárra emelkedett.

A kulturális téren elért fejlődést nem jelzik ugyan a fentiekhez hasonló nagy számok, de azért itt is elismeréseméltó eredményekről tud a kormány beszámolni. A három év alatt 28 gimnáziumi épületet emeltetett, 1083 új népiskolát építtetett s főleg a belgrádi és ljubljanai tudományos és művészeti intézmények működését és korszerű fejlődését tetemes összegekkel támogatta.

Ha aránylag nagyobb teret adtam a több szempontból rendkívül tanulságos fenti adatok ismertetésének, ezt főleg azért tettem, mert ezekkel a hivatalos kimutatásokból vett adatokkal mintegy illusztrálni akartam Jugoszláviának az utóbbi évek során elért igen jelentékeny gazdasági, pénzügyi, szociális és kulturális fellendülését, okulását különösen azoknak a magyar olvasóknak, akik inkább az ol-

tani politikai események iránt érdeklődnek és legalább eddigelé vajmi kevés figyelmet szenteltek a jugoszláv gazdasági élet sok vonatkozásban bennünket is közlelő érintő fejleményeinek.

Ami a Sztojadinovic-kormány bel- és külpolitikai működését illeti, ezzel röviden végezhettek, már csak azért is, mert annak egyes nevezetesebb fordulóit és eredményeit a magyar közvélemény a napilapokban amúgy is figyelemmel kísérhette.

*

Belpolitikai téren Sztojadinovic legmesteribb teljesítménye bizonyára az volt, hogy *Korosec* bekapcsolásával a szlovének zömét, *Spaho* személyén keresztül pedig a boszniai és hercegovinai muzulmánok tekintélyes részét a maga politikájára: az állami és nemzeti egység nagyszerb elve, vagy ami ezzel egyértelmű: az integrális jugoszlávizmus fikciójára mellé tudta állítani s ezzel a horvátok óriási többségével szembehelyezni. Egy másik mesterfogása pedig az volt, hogy sikerült a Jevtics miniszterelnöksége alatt 1935 május 5-én megválasztott képviselőház eleinte vele szembenálló többségét fokozatosan a maga megbízható többségévé átgyúrnia, amiben kétségtelenül nagy segítségére voltak a mesterétől, Pasicstól annakidején ellesett eszközök és módszerek.

Abból a tényből, hogy Sztojadinovic az ország gazdasági erőinek kellő megszervezését és nagyarányú kifejlesztését tette meg belpolitikája tengelyévé, szinte önként folyik az a realitásokkal mindig okosan számító külpolitikai vonalvezetés is, amely a szomszédokkal való megbékülést és ezzel kapcsolatban a jugoszláv termékek és termények számára lehetőleg biztos piacok megszerzését tűzte ki főfeladatául. Ebben a törekvésében Sztojadinovicot egyáltalán nem feszélyezték a kollektív biztonság jegyében megkötött szerződésekről szóló kötelezettségek és megkötöttségek. Következésképpen kártartott azon álláspontja mellett, hogy a jugoszláv külpolitikának bizonyos fokú függetlenségre és akciószabadságra van szüksége. „A Sztojadinovic-kormány elérte azt — írta a belgrádi külügyminisztérium felhívatalosa, a „Vreme” június 24-i számában —, hogy nem vagyunk többé egyszerű lakik. *Hajó letünk, amely párhuzamosan halad a többi hajóval, még azokkal is, amelyekkel azelőtt mi kicsinyek, mint gyöngye, sajka össze voltunk kötve.*” Sztojadinovic tagadhatatlan külpolitikai sikereit talán legtalálhatóbban az október 2-án megnyílt belgrádi kiállítás két színes rajza szemlélteti. Az egyik a drótsóvénnyel és állig felfegyverkezett szomszédokkal körülvevett 1935. évi Jugoszláviát ábrázolja, a másik pedig az

Grinszpán Herschel Seibel, (x) aki von Rath követségi titkári halálosan megsebesítette Párizsban, az ottani rendőrfőnökség gen első kihallgatása után

1938. év Jugoszláviáját, amelynek békés munkáját a szomszédos országok határhoz fegyvertelenül és rokonszenvesen nézik.

A bel- és külpolitikai téren elért sikerek és jelentős eredmények adják a mérleg aktív tételét, amelyekkel mint *passzív tételek* szemben állanak a kormányának a *konkordátum* kérdésében szenvedett csúfos veresége, a kisebbségi kérdés intézményes rendezésének teljes hiánya és az ország végleges megszilárdulása szempontjából a legfontosabb, sőt egyenesen sorsdöntő *horvát kérdés megoldatlansága*.

Ha Macsek és a horvát nemzet még nem fáradtak el az immár húsz esztendősz küzdelem sok keserves csalódásában és súlyos megpróbáltatásaiban, akkor a horvát állameszme az utóbbi világtörténelmi események hatása alatt tetemesen felfokozódott dinamikus erejének a horvátlakta összes területeken a december 11-ikére kiírt általános képviselőválasztásoknál is érvényesülnie kell. Ez alkalommal az egész Jugoszláviában összesen 371 képviselőt fognak választani. Most, ennél a választásnál fog elvárni, hogy Macsek igazi és hivatott vezére-e nemzetének, vagy csak egyszerű néptribun? Ha most, a választás eredményével meg tudja mutatni, hogy méltó ellenfele Stojadinovicnak, akkor ezzel a horvát nemzet ügyét is előre lendítheti a mindkét félre megnyugtató és igazságos megoldás felé.

Stojadinovic a választás kiírásának időpontját mindenestre igen helyes érzékkel választotta meg. A miniszterelnök és kormánya most állanak bel- és külpolitikai sikereik tetőpontján, ami a szokásos választási praktikák előreláthatóan alapos igénybevétele és a nyílt szavazás nyújtotta nagy előnyök mellett óriási mértékben növeli győzelmi esélyeiket. Itt számításhoz kell venni Stojadinovicnak július hó utolsó hetében a jugoszláv tengerpart mentén, Susaktól egészen Kotorig (Cattaro) tett szemle-útját is, amely már a választásoknak a túlnyomórészt horvátok lakta dalmát-partvidéken való alapos előkészítését célozta. Mint kiváló taktikus Stojadinovic a Skupstina feloszlásával egyidejűleg még azzal is igyekezett helyzeti előnyét megjavítani, hogy tárcanélküli miniszterként bevette kormányába Hodjera Szvetislávot, a borbasok, vagyis a juszláv néppárt vezetőjét, s hogy továbbra is biztosítani tudta magának a Györgyevics Voja vezetése alatt álló szerb földművesek támogatását.

Az, hogy a kormány nem teljesítette az 1931. évi választási törvénynek megfelelő módosítására több ízben tett ígérteit, legfeljebb olyan szépséghiba, amelynek a Balkánon egyáltalán nincs jelentősége. A november 11-ére kitűzött választások kimenetelét illetően a kormánynak tehát nincsenek és nem is lehetnek komoly aggályai. A nagy többséget — ha ma

nem, hát maga a választási törvény már eleve biztosítja számára és emellett legfeljebb arról lehet még szó, hogy Macsek és hívei meg tudják-e tartani a legutóbbi választásoknál elért eredményt? Ha nem, akkor ez egyúttal Macsek népszerűségének teljes leáldozását és egész politikájának csődjét is jelentheti.

PROKOPY IMRE.

75 év előtt szabadultak fel az amerikai négerek

A keresztény kultúra egyre több tért hódít a négerek között

Newyork, november hó.

Mint John T. Gillard az „America” hasábjain írja: Az idén volt 75 éve annak, hogy Lincoln Ábrahám az Egyesült Államok területén a néger felszabadítását törvényerővel kihirdette. Az az előrehaladás, amelyet az aránylag rövid idő alatt a ma kerek 12 milliót számláló amerikai négerség tett minden területen igen számottevő. 1863-ban még a négereknek alig 15 százaléka tudta elolvasni a felszabadítását közlő hirdetményt. Ezzel szemben ma

kereken 3 millió gyerek látogatja a néger számára külön berendezett iskolákat,

a déli államokban, amihez jön még kereken 500.000 méregyereket az északi államokban. A középiskolások száma 150.000 és mintegy 35.000 néger egyetemi hallgató látogatja a 110 néger főiskolát és egyetemet. További 2500 hallgató viszont az északi államok vegyes főiskoláin folytatja tanulmányait.

1936-ban már 26.000 néger volt, akik az egyetemeken a doktori címet megszerezték s ez a szám évente kb. 4500-al emelkedik. Kereken 60.000 négernek van tanítói és tanári állása a néger iskolákban, míg 5000 mint professzor működik a főiskolákon.

Gazdasági téren is jelentékenyen meg tudták a feketék helyzetüket javítani az elképzelhetetlen nehézségek ellenére is. A négerek összes vagyona, amely a felszabadítás idejében mindössze 20 millió dollárt tett ki, ma 2,5 milliárd dollárra becsülhető. Kereken 20 millió hold föld van jelenleg néger birtokban, ami akkora területet jelent, mint öt amerikai állam, Newhampshire, Vermont, Massachusetts, Connecticut és Rhode

Island együttevő. Ezenkívül kereken 880 ezer önálló néger farmer van ma már a 75 év előtti 20 ezerrel szemben és kereken 750.000 néger, akiknek saját háza van, a 75 év előtti 12.000-el szemben. Az önálló üzleti vállalkozások száma 2500-ról 70 ezerre emelkedett, s a 111 év előtt alapított, mindössze két oldalon megjelenő „Freedom's Journal” a világ első néger újságjával szemben

ma 150 napilap szolgálja a néger érdekeket,

amelyek mintegy másfél millió néger családhoz járnak. Ehhez jön még 175 folyóirat és számos néger szerzőtől származó könyv.

A zene területén folytatott jelentős tevékenységük mindenütt nagy elismerést váltott ki, mióta a „Fisk University Singers” a híres néger spirituálékkal az egész világ nagy városait bejárta. Az utolsó évtizedekben sikerült végül a négereknek a jogi élet, a politika és a munkaszorgalom terén is egyre inkább tért hódítani. Az az alapelv, hogy a feketék számára nincs jog, egyre inkább elveszti érvényességét, főleg mióta igen nagy számmal állnak alapos képzettségű néger ügyvédek fekete fajtestvéreik rendelkezésére az igazságszolgáltatás terén.

Pályázati hirdetmény

A Szent Vincés Irgalmas Nővérek pályázatot hirdetnek egy alorvosi állásra. Pályázhatnak keresztény orvosok, akik megfelelő szakképzettséggel és a betegek kezelésében kellő gyakorlattal rendelkeznek. Javadalmazás megegyezés szerint. Pályázatok küldendőik: Szent Vincés Irgalmas Nővérek Főnöknője, Mercurea-Ciuc. Sanatorium.

Judás

Irta: Békeffy József

Az ifjú széttárta karjait. Tekintetét a mennyezetre emelte. A mennyezetre, mely égszínkékre volt festve s aranyos csillagok szikráztak rajta. A templom hajójában imádkoztak a hívek...

Mikor az imádság befejeződött, az ifjú felnyitotta száját s belekezdett a zsoltárba. Hangja tisztán csengett s megtöltötte a Santa Maria delle Grazie templomát. Tekintete áthatolt a tetőn, ájtatos arcára fényesség ült. Fönn érezhette magát a magasban, ott, ahova csak az ártatlanok, alázatosak és a megtisztultak juthatnak el.

Igen, az ifjú most járta a fények útját. Hangja csengett, búgott, kiszökött a szent ház kapuján, átpréselődött a köveken s szállt föl a magasba az Ur trónusa elé. Szinte látta a Megváltó szenvedő arcát, áldásra emelt, légiiesen áttetsző karjait. Magas, karcsú teste megnyúlt, arca megszépült, szőke haja selymesen fénylett s szemei ragyogtak, mint a mennyezetre festett csillag. Soha még ilyen boldog nem volt. Testét súlytalannak érezte, csak karját kellett volna megmozdítania, hogy repülhessen.

A többi énekes megbűvölten kísérté a fenséges dallamot. A hívők a kórus felé fordultak s átmelegedett szívvel néztek fel az ifjúra. Az egyik szorgalmas templomlátogató, a hosszú, fekete köpenybe öltözött szakállas festő, alig tudta tekintetét levenni az énekesről. Amint az ifjút meglátta, nyugtalanság lepte

meg. De ahogy csodálta az átszellemült arcot, világosság gyúlt agyában. Köpenye alól elővette rajztömbjét s néhány jellemző vonással felvázolta az ifjú arcát. A festő tudta, hogy az énekes arca csak most, ebben a felmagasztosult percben lehet ilyen tiszta. Talán soha többé nem látja ilyennek. Őrült, hogy a hívek a kórusra figyelnek s így őt nem zavarja senki. A gyorsan elkészült rajzot boldogan rejtette köpenye alá.

A mise után megvárta a templomból kilépő énekest, akinek arca még mindig szép volt, de már eltűnt róla az iménti földöntúlian tiszta és fájdalmas kifejezés. Hozzálépett és megszólította.

— Uram, engedje meg, hogy kifejezzem elragadtatásomat, ön ma fenségesen énekelt.

Az ifjú tekintetét az ég felé emelve, szerénykedett:

— Uram, én mitsem számítok. Tőle van mindez!

A festőt meghatotta a mély vallásosság. Most megértette azt, ami a templomban történt.

— Még valamit kérek öntől. Engedje meg, hogy a vázlatomat — a köpenye alól elővett rajzot mutatva, folytatta — felhasználhassam egy készülő festményemhez s azt is szeretném tudni, hogy ki a modellem.

Az ifjú meghajította magát:

— Pietro Bandinelli vagyok s örvendek, hogy engedélyemmel önnek örömet szerzek.

Akkor a festő zsebéből egy remekművű, aranyból készült keresztet vett elő s odanyújtotta az ifjúnak

— Fogadja el ezt a csekélységet Leonardo da Vincitől!

Ezzel a szabadkozó fiatalember kezébe nyomta az ajándékot, köszönetet, hálálkodást sem várva, siető léptekkel eltávozott.

Bandinelli csodálattal nézett utána, most látta először szemtől szembe a híres festőt.

Az utolsó vacsora, a festő remekműve egyetlen alak kivételével már régen elkészült. Mennyi álmatlan éjszaka, mennyi munka, gyötrődés, ezer és ezer arcról készült tanulmány kellett ahhoz, hogy idáig jutott. Nehezen találta meg a modellt Jézus arcához is, de mégis csak sikerült. Ennek már tíz éve. De Judás helye még mindig üres.

Az ősz festő keres, kutat és fürkészik. He-tekre elutazik Milánóból, hátha a környéken megtalálja a hiányzó alakot. Évek múlnak, de modell még nincs. Pedig Da Vinci bekapog a városzéli nyomorúságos házakba, végigjárja a kocsmákat, a lebujokat, még a főúri palotákban is modellt keres s mégsem találja meg azt, aki megfelelne művészeti elképzelésének.

A festőt nem sűrgeti senki, csak saját belseje űzi, hajszolja s nem hagyja nyugton egyetlen napra sem. Ezért figyel meg minden embert, még az utcán is, pihenésre szánt sétatái alatt.

Végül egyik utca sarkán megpillantotta egy félig ülő, félig fekvő helyzetben kolduló embert, aki fürtelem rongyokba volt burkolva. Amint a koldus Da Vincit meglátta, reszelő kezét feléje nyújtotta s alamizsnáért könyörgött. A koldus hangja rekedt volt, nyelve be-

HIREK

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Nagyvárad, II. Károly király-út 5. sz.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Belföldön: Egész évre 900, félévre 450 negyedévre 225, egy óra 75 lei.

Hagyarszágon: Egész évre 50 P, félévre 25 P, negyedévre 15 P. Egyes szám ára 20 fillér, vasárnap és ünnepeken 24 fillér.

Postatakarékpénztári csekk számlánk száma: 80.037

Telefon: 12-27.

Kolozsvári szerkesztő: **dr Sulyk István.**

Kéziratokat nem örzünk meg és nem adunk vissza.

Időjárás

A bucuresti időjárás-kutató intézet jelentése szerint a várható időjárás: A borulás fokozódik, több helyen eső, a hegyeken élénk szél, a hőmérséklet csökken.

A KISEBBSÉGI FŐKORMÁNYBIZTOS SZERDÁNI CSÜTÖRTÖKÖN ÉS PÉNTEKEN FOGAD. Bucurestiből jelentik: A kisebbségi kormánybiztosság ezután hozza köztudomásra, hogy a főkormánybiztos továbbra is szerdán, csütörtökön és pénteken délelőtt 11-13 órák között fogad. Egyidejűleg felhívja a kérvényezők figyelmét arra, hogy minden az intézményhez intézett kérvény felbélyegezendő, mert különben nem nyer elintéztést.

A miniszterium figyelmeztet: Ne vessenek több búzát a gazdáknak! Bucuresti. Saját tud. A földművelésügyi miniszterium azt a tanácsot adja a gazdáknak, hogy mostantól kezdve ne vessenek több búzát, mert az ezután vetett búzának nincs már ideje arra, hogy kellőképpen kifejlődjék. Helyes elvégezni az ősz szántást, de a szántások boronálatlanul maradjanak a tavaszi vetés számára.

LESZAKADT EGY ÁLLVÁNY ÉS 25 MUNKÁST MAGAALÁ TEMETETT AZ ARADI ASTRA-GYÁRBAN. Aradról jelentik: Kedden délután irtózatosszerű szerencsétlenség történt az aradi Astra-gyárban. Egy házfedel felszerelése közben leszakadt egy állvány és a beomló vasvázak maguk alá temettek huszonöt munkást. A szerencsétlenül járt munkások közül ötnek az állapota reménytelen, míg a többiek sebesülése rendkívül súlyos. A szerencsétlenség híre óriási izgalmot keltett Aradon. A hatóságok szigorú vizsgálatot indítottak a szerencsétlenség okainak felderítésére.

széd közben akadozott s a szájából kiömlő pálinka büze megcsapta a festő orrát.

El akart sietni mellette, de mikor rápillantott arcára, alig tudta elnyomni az örömkriatást. A toladó koldus maga volt a főkéletes Judás. Gonoszkodó, alamuzsi arcát piszoktól ragadó és bizonytalan színű szakáll lepte el. Oldalt sunyító szemével mohón számítgatta a sétáló gazdagságát és szemforgatva könyörgött alamizsnáért.

Da Vinci, hogy a züllött ember bizalmába férközzön, egy aranyat dobott neki. Aztán felszólította, hogy kövesse. Egy közeli csapszékbe indultak, ahol a festő ételt rendelt. Míg a koldus evett, Da Vinci alaposan megfigyelte az arcát. Élkezés után hozzákezdett az arcfelrajzoláshoz. Munka közben hirtelen azt kérdezte a modelltől:

— Hogyan sülyedtél ilyen mélyre?

A koldus meglepő értelmességgel mesélte el élete történetét.

Leonardo Da Vinci undorral hallgatta végig a mesét, amit valószínűleg azért talált ki, hogy tőle még több pénzt csikarhasson ki. A rajzzal elkészült s örült, hogy megszabadul a koldustól, de arra is gondolt: hátha szüksége lesz még rá a festés alatt s ezért megkérdezte, hogy hol találhatja s mi a neve:

— Pietro Bandinellinek hívnak — hangzott a válasz.

A művészt hideg borzongás futotta át.

— Uram, az ördöghöz válik hasonlatossá az, aki elfordul tőled — gondolta a festő. Sajnálta ezt az elveszett lelket, de egyetlen vigasztalás, vagy bátorító szót sem tudott mondani. Felkelt az asztaltól és sietve távozott a csapszékéből.

20 millió kerékpár fut Németországban. Berlinből jelentik: A legújabb statisztikai adatok szerint a Német Birodalom területén 20 millió kerékpár van üzemben, tehát legalább minden negyedik lakosra jut egy kerékpár. Nincs olyan valámire való háztartás, ahol kerékpár ne állna rendelkezésre. Az utolsó két évben a kerékpárok száma feltűnően növekedett, mert 1936-ban még csak 16 millió volt Németország kerékpár-állománya. Igaz ugyan, hogy ebben a nagyarányú szaporodásban az is közrejátszik, hogy azóta a hírodalomhoz csatolták Ausztriát is.

TIZMILLIÓ VAGYONT GYÚJTOTT ÖTEZER LEI HAVI FIZETÉSÉBŐL EGY ÉPÍTÉSZETI TISZTVISELŐ. Bucuresti. Saját tud. A galai ügyészség eljárást indított egy Bichir Nicolae nevű, ottani vármegyei útéptészeti tisztviselő ellen, akiről kiderült, hogy havi 5000 lei fizetésből tíz millió lei vagyont gyűjtött össze. A korrumpáltak hozzá a bírósági közegek és félmillió lei készpénzt, egy millió lei értékpénzt és öt galai ingatlan tulajdonáról szóló okmányt találtak nála.

KISÉRLETI RÁDIÓLEADÓ. Temesvár. Saját tud. Azok a rádióhallgatók, akik a déli órákban készülékükön különböző állomásokat keresnek, néhány nap óta temesvári leadót is hallgathatnak. Déli egy és két óra között jelentkezik ez a temesvári leadóállomás, amely egyelőre lemezokról közvetít zeneszámokat. Ez a leadó a temesvári politechnikum laboratóriumának kísérleti állomása, amely 42. rövidhullámon közvetít és Sülley mérnök rendezte be, Bartos István mérnökjelölt és Cimponeriu Joan végzett politechnikai hallgató segítségével. Ők vállalkoztak a bemondó szerepére is.

Van-e joguk a rádió-ellenőröknek bírságot követni a helyszínen. Aradról jelentik: Érdekes aradmegyei vonatkozású ügyben döntött a temesvári tábla. Öv. Fuchs Sománé pécskai uriaszónynak bodegája mögött van a lakása. A lakásban egy napon rádió szólt és a nyitott ajtón keresztül a rádió zeneközvetítése kihallatszott a bodegába, ahová éppen akkor rádióellenőrök léptek be. Megállapították, hogy a rádiódíj csupán a lakás részére van kifizetve s miután a bodegában is hallható, „visszaélés” történt és ezért 4200 lei pénzbüntetés megfizetésére kötelezték öv. Fuchs Sománét. Az uriaszony Fuchs Albert dr aradi ügyvéd útján az aradi törvényszékhez megfellebbezte a bírságot és a törvényszék azzal az indoklással, hogy az ellenőrök legfeljebb újból megállapíthatják volna a bodegában fizetendő tarifát, de nem bírságozhatták meg az üzlet tulajdonosnőt, megsemmisítette a kirótt büntetést. A tábla most tárgyalta az ügyet és mint végső fórum, az aradi törvényszék megsemmisítő határozatát hagyta helyben.

Vakmerő betöréskísérelt Avasújváros községi irodájába. Szatmárról jelentik: Vakmerő betörési kísérlet történt az éjszaka Avasújfalú községben. Eddig még ismeretlen tettesek behatoltak a községi jegyzőség irodájába, ahol meg akarták furni a nagy összeget tartalmazó vasszekrényt. A betörők azonban nem tudták a nehéz pénzszekrényt felfeszíteni, mire az ablakon akarták azt elvinni. A zajra felébredt a szomszédos szobában alvó jegyző, aki azonban félt bemenni az irodába. Ehelyett elővette revolverét és az ajtóba lött, mire a megfélemlített tettesek az ablakon át elmenekültek. A jegyző éppen idejében érte fel, mert a betörők a hatalmas pénzszekrényt már az ablakig vonszolták. A vakmerő betörési kísérlet tetteseit keresi a csendőrség.

Ismet Inonü, a török köztársaság új elnöke, akit Kemal Atatürk halála után választottak meg.

Korn Lajos nyugalmazott táblabíró halála

Nagyvárad uri társadalmát mély gyász érte. 70 éves korában meghalt Korn Lajos nyugalmazott táblabíró. A régi nagyváradiak közül mindenki ismerte az elegáns, kellemes modoru Korn Lajost, aki nemcsak kiváló jogász és mindig igazságos bíró volt, de a régi uri rend egyik jellegzetes képviselője is.

Korn Lajos az imperium változás után még néhány évig dolgozott az ítélőtáblán, majd a huszas évek elején nyugdíjba ment és azóta teljesen visszavonult életet élt feleségével, Karakass Ilonával, néhai Karakas kuriai bíró nagyműveltségű hugával, akivel igen boldog házasságot kötött. Leánya, Margit, már régebben férjhezment a lengyel származású Lavricske Jaroszlav sztaniszlau ügyvédhez s egy fiuk is született, Boris József.

Korn Lajos szívkoszoru trombózisban szenvedett. A Clorogariu-utca 25. sz. alatti házában levő lakásán a keddről szerdára virradó éjszaka 3 órakor rosszul lett. A felesége orvost hívatott. Dr Pacala injekciót adott a betegnek, de az orvosi tudomány már nem segíthetett s Korn Lajos szerda reggel 7 órakor meghalt.

Korn Lajos halálával ismét kihullt városunk életéből egy régi törzs. Kevesen vannak már, kortársai közül, de bizonyos, hogy temetésén, ami pénteken délután 5 órakor lesz a Haller-kápolnából, ott lesznek mindazok, akik ismerték és tisztelték.

Zürichi nyitás. Párizs 11.65, London 20.80 fél, Newyork 443 fél, Brüsszel 74.95, Milánó 23.30, Amsterdam 239.70, Berlin 177 egynyelvad, Szófia 540, Prága 15.15, Varsó 82.95, Belgrád 10, Bucuresti 325.

Letartóztatott pénzügyi tisztviselő. Temesvár. Saját tud. Tauti Vasile kerületi pénzügyi felügyelő, aki az utóbbi időben már számos adóhivatalban állapított meg visszaéléseket, most a boksáni adóhivatalban visszaéléseket fedezett fel. Ennek következtében letartóztatták Lazar Gheorghe pénzügyi tisztviselőt, akit egyébként a miniszterium felfüggesztett állásából. A vizsgálatot folytatják, hogy az eltulajdonított összeg nagyságát megállapíthassák.

Gyümölcsfák ültetése

megkezdődött. Keresse fel bizalommal

Székely Lajos faiskoláját.

Nagyvárad, Bdul Regele Ferdinand 26.

Menekülő fegyverek áldozata lett a börtönőr. Székesfehérvárról jelentik: A székesfehérvári fogház négy rabja kedden este a napi munka után a nyomdahelyiségben megtámadta és leütötte Radnóki József fogházőrt, majd megköztözték és a száját betömtek. Ezután szökni akartak és bontani kezdték a helyiség falát. Munkájukkal azonban zajt ütöttek és magukra vonták több fogházőr figyelmét. Miután a szökni készülő rabok eltorlaszolták a nyomdahelyiség bejáratát, a fogházőrök kétezer belöttek. A rabok erre megadták magukat. Csak ekkor derült ki, hogy Radnóki fogházőr időközben megfulladt.

Megdrágult Aradon a kenyér-, a marha-, a borju- és a sertéshús. Aradról jelentik: Az ármegállapító bizottság november havi rendezésén újra szabályozta az elsőrendű közszükségleti cikkek árát s a kenyérről, valamint néhány husfajtánál áremelést hajtott végre, a tejet pedig felzabadiította az ármegállapítás alól. A november 15-iki hatállyal életbelépő rendelkezés értelmében a 4-es lisztből készült kenyér ára, amely eddig a sütőiparos helyiségében 7.50 leibe került, ezután — a kenyérbélyeg bevezetésére való tekintettel — 8 leibe kerül. A viszonteladási ár, amely eddig 8 lei volt, változatlan maradt. A többi kenyér-ár szintén nem változott. Az első osztályu marhahús mindkét fajtájánál történt áremelés, még pedig a sültnek való hus és a hátulso rész új ára kilogrammonként az eddigi 23 lei helyett 24 lei lesz, hasonlóképpen egy leivel emelték az eddig 21 leiért árult első részt, vagyis az új ára — 22 lei. A sertéshusnál megszüntették a karajhus külön osztályozását, az I- és II osztályu husfajtánál pedig két leies emelést hajtottak végre, így a sertéshus új ára 32 és 30 lei. Szintén két leivel megdrágult a nyers szalonna is, amelynek új árát 32 leiben szabták meg. A szopósborsúnál 1-2 leies áremelést teljesítettek, azaz az első rész 31 lei helyett ezután 32 leibe kerül, a hátsó rész kilogrammjáért pedig 32 lei helyett 34 leit kell fizetni. A hatósági ármegállapítás alá eső egyéb cikkek és díjazások terén nem történt változás.

Temetés. Korn Lajos nyug. táblabíró 70 éves korában elhunyt. Temetése pénteken délután 5 órakor lesz a Haller-kápolnából. (Erdélyi „Concordia”.)

MEGPERDULT A DOB MANOILESCU ERDELYI BANYAI FÜLÖTT. Bucurestiből jelentik: *Manoilescu* volt miniszter sorecani bányáját elérverezik. Az árverést az ipari hitelintézet kérte, amelynek 66 millió 514 ezer lei követelése van. Az árverést január 9-re tűzték ki.

Ma este kezdődik a háromnapos ájtatosság Szent Erzsébet tiszteletére a váradoszi római katolikus plébánia templomban. Szerdán, csütörtökön és pénteken este fél 7 órakor szentbeszéd és litánia, november 19-én, szombaton reggel fél 8 órakor közös szentáldozás, melyen a szokott feltételek mellett teljes bucsut nyerhetünk. Szeretettel hívjuk meg katolikus testvéreinket a bensőséges ünnepségre.

HATALMAS ÁRADÁSOK PERZSIÁBAN. Teheránból jelentik: Az utóbbi időkben egész Perzsia területén óriási záporosók voltak. Ez annyira megduzzasztotta a folyókat, hogy több folyó máris kilépett medréről. A navahendi kerületben a vízár elöntötte a földeket és országutakat; néhány helyen a községbe is behatolt a víz. Eddig százötven olyan házról tudnak, melyet elragadt az ár. Az áldozatok száma még nem ismeretes.

Római katolikus tanítók véglegesítő vizsgájának eredménye. Szébenből jelentik: Az erdélyi római katolikus tanítók véglegesítő vizsgája a szébeni Szent Ferencendi tanítóképzőben a napokban zajlott le. A vizsgára jelentkezett tanítók és tanítónők közül következők kaptak diplomát: Bujáki Márta, Domokos M. Antonella, Horváth Erzsébet, Kapros Ödön, Kristó László, Magyar Pál, Mátéffy Nándor, Miklós Márton, Oszáth Matild, Paulini Margit, Rác Lajos, Szabó György, Szopos László és Zsögön András.

*** Legideálisabb hashajtó, vértisztító, epehajtó** a Dr Földes-féle Solvo pirula. Székrekedés, bélrenyheség, rossz emésztés, gyomorrontás, felfúvódás, gyomor és hátfájdalmaknál teljes gyógyulást nyújt. Egy doboz ára 20 lei. Minden városi és vidéki gyógyszerárban kapható.

A nagyváradi Építőiparosok Szövetsége felkéri az építész-mérnököket, építészeket és közműves mestereket, hogy a folyó hó 17-én, csütörtökön este fél 7 órakor tatrando szindikátusi taggyűlésre okvetlen megjelenni sziveskedjenek, tekintettel a tárgysorozat rendkívüli fontosságára. Elnökség.

Negyedszázada működik a nagyváradi Katolikus Növédő Egyesület

Évi közgyűlésén beszámolt működése eredményeiről az egyesület

Nagyvárad. Saját tud. Kedden délután tartotta a Katolikus Növédő Egyesület az évi közgyűlését. Jelen voltak: Imrik S. Zoltán prelátnak-kanonok, dr. Lestyán Endre prelátnak-kanonok, Brösztel Lajos apát-kanonok, Mellau István pápai kamarás, plébános, Dorsunczky József segédlelkész, dr. Patzkó Elemér, Tuka János, dr. Kassay Kálmán, Krauss Samuné, Perédi Györgyné, Patcsáné Tuka Olga, Horváth Árpádné, dr. Schiller Ferencné, özv. Gyalokay Antalné, Becker Antalné, özv. Haász Józsefné, Magyar Györgyné, Bazilli Mihályné, Butyka Lajosné, dr. Kaczián Kálmán, Horváth Ferencné, Hanzlián Edéné, özv. Borbély Kálmán, özv. Kirch Árpádné, özv. Kovács Kálmán, Geörch Pálné, Zöldy Bertalané, özv. Dittert Edéné, dr. Urszinyi Józsefné, Bernácsi Mária, Geörch Klári.

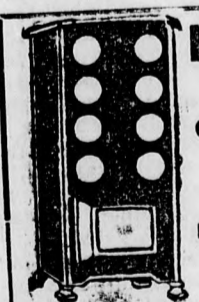
Dr. Kassay Kálmán, a Növédő Egyesület elnöke nyitotta meg az ülést, majd felkérte Imrik S. Zoltán prelátnak-kanonokot az ülés levezetésére. A jegyzőkönyv hitelesítésére pedig Horváth Árpádnét és Horváth Ferencné.

A TITKÁRI JELENTÉS

Ezután Patcsáné Tuka Olga titkár olvasta fel jelentését. Bevezetésében megjegyezte, hogy a gazdasági helyzet miatt az emberek adakozó kedve megcsappant s utóbb az erkölcsi támogatás sem olyan élénk, mint a lefolyt negyedszázad alatt volt.

Az 1937-ik évben — folytatta a jelentés — sajnos még kevesebb eredményt mutathatunk fel, mint az egyesület 25 éves fennállása óta bármely évben, annak ellenére, hogy munkaközpontunk még fokozottabb, mint a lefolyt években volt. Emberfeletti erővel küzdünk, hogy a növédelem szempontjából megtehesünk mindent, hogy a fiatal munkás- és cselédleányokat erkölcsi támogatásban részesítsük és a hit ereje által összetartásra buzdítsuk őket.

Csak tizenöt évről tudunk pontos és részletes beszámolót adni, mert a 15 évet megelőző évekről nem maradt fenn semmiféle jegyzőkönyv.

Megdrágult a tűzifa?

Akkor is
olcsón fűtök
„ZEPHIR“
kályhával

10 kilogram fával fűt **24** órán át.
egy normál szobát

Gyártja: **Szántó D. és fia, Oradea**

„ELITE“ tűzhely kályhacéjára
Kapható mindenütt. Kerjen díjtalan árlengyzéket.

vagy hasonló irat, ami az egyesület munkásságát igazolná.

A LEÁNYOTTHON MŰKÖDÉSE

1936. évben — folytatta a jelentés — nyitottuk meg az általunk létesített Leányotthont, amely a munkanélküli fiatal cselédleányok részére szállást biztosított. A Növédő Egyesület helyiségeit átalakítottuk és két hálótermet rendeztünk be 20 ágyval, mosdókkal, fürdőszobával. Az átalakításokra 300.000 lejt fordított a Növédő Egyesület. Itt helyezte el az egyesület teljesen díjmentesen, azokat a cselédleányokat, akik az ország különböző részeiből idesereglettek. Az ott hon fennállása óta 1933-ig 3200 leány kapott díjmentes szállást és kosztot és több mint 20 ezer leányt helyeztek el. Az 1933-ban életbelépő kötelező állami cselédvédelmi törvény azonban megszüntette a Katolikus Növédő Leány Otthont.

Megemlékezik még a titkári jelentés az általa alapított Urleányok Klubjáról, az Agnes- és Margit leánykör sikeres és eredményes munkásságáról. Végül köszönetét fejezi ki mindazoknak, akik az egyesület fennállását nemes adományaikkal elősegítették.

A titkári beszámolót többször szakította félbe a közönség meleg helyeslése és tetszésnyilvánítása.

A SZEGÉNYÜGY

A szegényügy elősegítését kérte a Növédő. Husz év óta özv. Gyalokay Antalné lelkes munkássága tartotta fenn a Karitás ügyet és havonta 50—60 családnak juttatott rendszeres havi segélyt. Évenként 30—40 szemérmes szegénynek segélyt, még ezen felül is juttatott rendkívüli segélyt. Hogy ezt a nemes munkáját az egyesület továbbra is folytathassa, kéri a társadalmat, hogy adományaival segítse elő az egyesület karitatív munkáját.

Ezután Brösztel Lajos apát-kanonok felolvasta az Ágnes leánykör évi jelentését, kidomborította, hogy az egyesület lelkes fáradozással dolgozik a munkásleányok lelki és szellemi nevelésével.

Felolvasta a Margit-leánykör 1937 évi munkájának ismertetését. 15 éve vezeti ezt az egyesületet Johanna nővér és Patcsáné Tuka Olga akik odaadó lelkes munkájukkal virágoztatták fel ezt a nemes egyesületet.

Dr. Kassay Kálmán elnök, kegyeletteljes szavakkal emlékezett meg az egyesület egyik legbüzsőbb tagjáról Simayné Brösztel Katalin elhunytá felett. A közgyűlés felállva néma csendben, könnyezve hallgatta végig az elnök méltató szavait.

Végül Imrik S. Zoltán pápai prelátnak, apát-kanonok meleg hangon emlékezett meg a növédő nemes és áldozatkész munkásságáról és különösen kiemelte dr. Kassay Kálmán, Patcsáné Tuka Olga és özv. Gyalokay Antalné áldozatkész és fáradhatatlan, tevékeny szorgalmát. Dr. Kassay Kálmán köszönetét fejezte ki Krauss Samunénak és dr. Kaczián Kálmánéknak lelkes munkájukért. A közgyűlés ezzel véget ért.

(V. Gy.)

Kétszáz év előtt született Herschel angol csillagász, az „Uranus“ felfedezője

Orgonista — aki az első jó tükrös-távcsövet szerkesztette

A csillagok titokzatos, messi világa ós idők óta fogva élénken érdekelte az emberiséget. A csillagászat is a legrégebb fizikai tudomány s a kinaiaknál már a Kr. e. XXII. században olyan fejlett volt, hogy egy napfogyatkozás megjövendölésének elmúlásztása miatt Hi és Ho udvari csillagászokat fejvesztésre ítélték. A hinduk Kr. e. 3102-ben már tudomással bírtak a nagy bolygókról s azok pályájáról. A mai csillagászat atyjának Hipparchost tekintik, (Kr. e. 190—125), aki sokkal pontosabb megfigyeléseket tett, mint elődei. A görögök és arabok után, akik a csillagászati tudomány fejlődését nagyban előrevitték, a Kr. u. XV. században az osztrák *Peurbach* keltette fel újra a csillagászat iránt való érdeklődést és sok értékes számításat köszönhet neki a tudomány. Körülbelül ebben az időben élt Regiomontanus is, aki Mátyás király udvarában is megfordult.

Ez időtől a csillagászat fokozatosan fejlődött. Sok elméleti vita is élénkítette az érdekes tudomány haladását, amit a *Herschel* testvérek, *Herschel* Frigyes Vilmos angol csillagász és a húga, *Karolina* Lukrécia nagy lendülettel fejlesztettek tovább.

Herschel Frigyes Vilmos most kétszáz esztendővel ezelőtt, 1738 november 15-én született s a világpolitikai bonyodalmak mellett, bizony még az angolok is megfedkeztek róla. Pedig az élettörténete sem mindennapi.

Ha igaz az, hogy a „művészek a csillagok között járnak“, *Herschel*re ez ráillik. Ugyanis a zenei pályáról lépett át a csillagászatra.

Az apja a hannoverai gárda oboistája volt és tíz gyermekét csak nehezen taníttathatta. *Herschel* Frigyes Vilmos is zenész lett s még gyermekfővel a gárda oboistái között működött s Angliába került. Később zenei oktatásból tartotta fenn magát, mindaddig, míg Lord Durham pártfogásába nem vette s orgonista lett Halifaxban.

Közben a klasszikus nyelvekben is kiképezte magát s ami meglehetősen szokatlan zeneésznél, a matematika és optika tudománya is rendkívül érdekelte s ezen a téren is kiképezte magát. 1766-ban egy kis távcsőre tett szert. Mint a gyermek egy szép játékszernek, úgy örült neki. De ez a játék komoly tudományos munkálkodásra vezetett. Gondos asztronómiai megfigyelésekbe kezdett s optikai tanulmányait folytatva, a zenész *Herschel* tükrököt kezdett csiszolni s 1774-ben sikerült is jól beváló tükrőtávcsövet szerkesztenie. Ettől az időtől gyakorlati csillagászá lett, bár továbbra is zenész maradt s hetenként negyven órán át is tanította növendékeit.

De amikor 1781 március 13-án sikerült felfedeznie az *Uranust*, egycsapásra ismertté tette a nevét s a csillagászat örök időkre eljegyezte magát. Nemcsak a „Royal Society“ tagjává választották, de György angol király 200 font évjáradékot folyósított számára s ezzel lehetővé tette, hogy tisztán a tudományának éljen.

Magához vette *Karolina* húgát, aki szintén élénken érdeklődött a csillagászat iránt s nemcsak kitűnő távcsövek szerkesztésével, de számos felfedezésével is világhírűvé tette a nevét. *Karolina* húgával együtt fedeztek fel nyolc üstökösöt és több ködfoltot s a Saturnus holdak felfedezése és azok mozgásának megállapítása körül is mulhatatlan érdemeket szerzett.

Amikor 1822 augusztus 25-én meghalt, a nevét az egész földkerekség tudományos világa ismerte s felfedezései a világegyetem titokzatos ködfoltjai között biztos utat mutattak az öt követő tudósok számára. (H. Ö.)

Mozgósínházak műsora:

APOLLÓ: UJ BÁLVÁNYOK.
DORIAN: RIO GRANDI KISÉRTET. William Boyd izgalmas cow-boy filmje.

Önellátás!

mübenzin és a vegyipar egyéb újdonságai

Berlin, november hó.
A legutolsó nemzetközi biológiai kongresszuson Abderhalden, a világhírű német tudós érdekes előadást tartott, amelynek lényege a mémet birodalomnak a mesterséges tápanyagok előállítására terén tett zseniális erőfeszítéseiről és nagy sikereiről való beszámoló volt.

De nemcsak a legközvetlenebb emberi szükségletre, a táplálkozásra vonatkozólag olvasunk mindennap ilyen mesterséges és póttápanyagokról, hanem ma már az élet minden terén találkozunk ilyenekkel. Különösen a mai időkben hallatlan fontossága van annak, hogy egyes, a hadikészülődésekhez nélkülözhetetlen anyagokat mesterségesen is elő tudjuk állítani, vagy pedig az ilyeneket, eddigi felhasználási tereikből kivonva, megfelelő póttanyaggal helyettesíthessük.

Egész természetesen felmerül sok esetben a kérdés: mi szükség, hogy ezt, vagy azt az anyagot mesterségesen állítsuk elő. Egy szó: autarchia (önellátás) mindent megmagyaráz!

A világháború előtti boldog, békés időkben voltak termelő és fogyasztó államok. A pénzek általában értékállóak voltak, a korlátlan nemzetközi kereskedelemnek semmi akadálya nem volt.

A világháború óta a helyzet teljesen más. Egyrészt a pénzek különbözőképpen leromlottak és így a termelő állam rendszeren u. n. nemes valutát kér az áruért, amit a szegényebb fogyasztó állam nem tud adni, másrészt bizonyos, főleg hadi szempontból fontos anyagokat egyáltalán nem adnak ki a szerencsés birtokosok. Így aztán minden állam arra törekszik, hogy a határain belül rendelkezésre álló nyersanyagokból fedezze a szükségleteket.

Ez a kényszerű helyzet okozza, hogy a vegyészek kénytelenek a legfantasztikusabb mesterséges és póttanyagokat előállítani.

A primér élelszükségletek közül a legtöbbit hallunk a cukor- és zsírpótló anyagokról.

A mesterséges cukor

A mesterséges cukor előállításának megértéséhez tudnunk kell, hogy a közönséges, vagy répacukor kémiaiilag glükóz molekulát tartalmaz. Ez a glükóz-molekula az építőanyaga a keményítőnek és a farostanyagnak, vagy celluloznak is. Kézenfekvő, hogy meg kell próbálni az utóbbi anyagoknak az átalakítását valamilyen egyszerűbb cukorvegyületre. Ismeretes, hogy a keményítőből tényleg elő is állítják a krumplicukrot, amely azután alapanyaga a műméznek is. Természetes, hogy a keményítővel lényegileg rokon cellulózt is megpróbálták felbontani az alkotó cukor-molekulákra, és pedig sikerrel.

A **cukor** gyártásának a lényege a következő: a faköszőrületből (fűrészporból) tiszta cellulózt állítanak elő, amelyet azután bizonyos kémiai eljárással felbontanak és egy cukorszerű, édes anyagot nyernek belőle. A cellulóz egyébként még egy egész sereg elsőrendű használati cikknek a kiindulási anyaga. Ilyenek: a papír, a műselyem, a cellofán, a film, a robbanó anyagok stb.

A papírgyártásnál a cellulózt mechanikai úton dolgozzák fel, a műselyem- és cellofán-gyártás kémiai úton történik.

A tejgyapjú

A tejgyapjút, vagy lanitált az olasz vegyészek állították elő, az abesszin háború idején, minthogy a gazdasági blokádnak következtében nem kaptak angol gyapjút. Ismeretes volt, hogy a sajt anyaga: a kazein és a gyapjú kémiaiilag hasonló összetételű anyagok. Ezen az alapon kísérletezve, sikerült is a kazeinből, amely az olasz tejtermelés folytán nagy mennyiségben állott rendelkezésre, bizonyos kémiai eljárások útján egy fehér pelyhes anyagot előállítani. Ez az ú. u. lanitál, amely nagyon jó gyapjúpótló nyersanyagának bizonyult.

Művaj és műzsír

Sokat olvasunk és hallunk a művajról és a műzsírról. Ezeknek egy némelyike közismert. A margarin nyersanyaga marha- és ürüfagygyú, továbbá folyékony és kemény növényi olajok és zsírok. Izét, színét és szagát a hozzáadott tej és ártalmatlan festőanyagok adják. Előállításának módja: az olvasztott, tiszta fagy-

gyúhoz tejsavbaktériummal megsavanyított tejet adnak hozzá és ezeket jól összekeverik. Azután hirtelen lehűtik, az így megszilárdult tömeget megszózzák, megfestik és formákba gyúráják. A ceres a kókuszpálma terméke: szilárd növényi zsír.

Mübenzin

A sokat emlegetett műzsír előállításának megismeréséhez előzőleg foglalkoznunk kell az egyébként is igen nagyfontosságú mübenzin és szénolaj gyártással. A *benzin és a nyersolaj, a mai hadviselés nélkülözhetetlen anyagai*, kémiai tekintetben szénből és hidrogénből álló, ú. n. szénhidrogénvegyületeknek különböző keverékei. A *petróleum* azonban, melyből ezek a *motorhajtó anyagok nyerhetők, csak nagyon kevés országnak áll rendelkezésére*. Ezért kellett lehetőségeket keresni a benzin és az olaj mesterséges előállítására. Minden elismerés megilleti a vegyészeket, mert megtalálták ezeket a lehetőségeket.

Lényegileg kétféle nagyipari eljárás van: a Bergius-féle; ez kátrányolajjal kevert barnaszénporból és hidrogénből benzint állít elő. A Fischer-féle eljárással barnaszénkokszt segítségével nyert u. n. vízgázból motorolajat és benzint gyártanak. Az általunk említett gyártásmenetek, természetesen, nem egyszerűek; nagyon pontosan meghatározott hőmérséklet és nyomás, továbbá nélkülözhetetlen segédanyagok, az u. n. katalizátorok felhasználása révén kapunk barnaszénből motorhajtó anyagokat. A katalizátorok olyan anyagok, amelyek — nagyon kis mennyiségben is — elősegítik egy kémiai reakcióban résztvevő anyagok egyesülését, vagyis a reakciót meggyorsítják. A mübenzin- és szénolajgyártásnál különböző ritka fémek (molibdén, thorium) oxidjait használják fel katalizátorok gyanánt. A szintetikus benzin és motorolaj kérdésének megoldása nagy megnyugvást jelent azoknak az országoknak, melyek nem rendelkeznek természetes nyersolajjal. A Fischer-féle szénolajszintézisnél olyan olajokat is kapnak, melyből — ha ezeket bizonyos eljárással tovább keményítik (hidrogénezik) — ételzsírhoz hasonló termékeket kapnak. Ezeket, állítólag, táplálkozási célokra is felhasználják.

Egy másik igen fontos mesterséges nagyipari termék a műgumi. A természetes gumi a gumifa szárított nedvéből készül. Tekintve, hogy a gumifa csak nagyon kevés államnak áll rendelkezésére, itt is mesterséges előállítási módszert kellett kidolgozni. A műgumigyártás

kiindulási anyaga a kalciumkarbidból nyerhető acétilén; ebből először a butadién nevű vegyületet állítják elő, amelynek polimerizált, tehát sok ilyen butadiénmolekulából álló végterméke a műgumi. Ezek nagyon használható anyagok, csak egy kissé drágák.

A *robbanószerkegyártásnál nélkülözhetetlen salétromsavat ma már a levegőből állítják elő*. Tudjuk, hogy a levegő nitrogén és oxigén elegye. Ha levegőt nagyterjedelmű elektromos ívfényen vezetnek keresztül, ú. n. nitrogén-oxidok keletkeznek, melyekből salétromsav nyerhető.

Igen fontos póttanyagok a műtrágyák is. Ezek segítségével jut a termőtalaj a neki legjobban megfelelő tápanyaghoz. A műtrágyák nagyipari termékek; így a mésznitrogén, a pétisó (mész és nitrogéntrágya), szuperfoszfát (mész és foszfortrágya), továbbá a sok káliumot tartalmazó strassfurti sók, amelyeket lényegileg készen kapunk a természetétől.

A fentiekben röviden ismertettünk néhány nagyon fontos és igen sokat emlegetett mesterséges és póttanyagot, melyek a legelemibb élelszükségletektől kezdve, az emberi élet számos terén jól felhasználhatók. Bizonyító példái az emberi találékonyságnak.

SZÍNHÁZ

Légy enyém, mint régen

A Thalia operett-együttes vendégszereplése Nagyváradon.

A páratlan méretű érdeklődés után itélve, megállapítható, hogy Erdélyi Mihály új operettje a Thalia hatnapos játékciklusa alatt nyolc zsufolt házat fog vonzani.

Az érdeklődés teljesen indokolt, hiszen a Légy enyém mint régen egyesíti magában az igazi nagy operett minden kellékét. Érzelmességnek és humornak elragadó keveréke az operett meseje. Slágereit már minden zenekar uton-utfélen játssza. Táncai szenzációszámra mennek. Kiállítására pazar látványosság. Mindezek tetejébe Erdélyi Mihály új operettjéből szakadatlanul árad az az igazi, kellemes, népszerű operett hangulat, melyet senki nála jobban felbreszteni és fenntartani nem tud.

A Thalia parádés előadásban hozza ki a híres újdonságot. Gróf László rendezése, Krémer Manci primadonna debutja, Sándor Stefi, Rajnai Elli, Báza Eva, Radó Eva frappáns magánzámó, duettjei, táncai, továbbá Jenői János, Csóka József, Fülöp Sándor, Deésy Jenő, Csengeri Aladár, Réthelyi Ödön, Faludi Márta, Czoppán Flóri, stb., stb. jobbnál-jobb szerepei viszik a darabot a megérdemelt sikerre. A karmesteri székben Stefanidesz József ül, de mellette Schreiber Alajos, Hubay mester kitűnő tanítványa, mint koncertmester emeli a zenekar teljesítményét.

A Légy enyém mint régen az utóbbi tíz esztendő legnagyobb operett-slágere.

— Nagy gyermek matiné vasárnap a színházban. Vasárnap délelőtt 11 órakor nagy gyermekmatiné tart a színház, amikor is színrekerül Pirtoska, a farkas és a három kismalac énekes, zenés, táncos gyermek operett. Ragyogó kiállítás, ezer meglepetés, ami szórakoztatni fogja a sok kis gyermeket, amelyre minden szülőnek kötelessége, hogy gyermekét elvigye. A matiné olcsó helyárakkal tartják meg. Jegyek elővételben már

MŰSOR:

Csütörtök délután 5 órakor: **Egyetlen éjszaka**. (Szánthó Mihály és Losonczy Dezső operettje, Krémer Manci fellépésével, olcsó helyárakkal.)

Csütörtök este 9 órakor: **Légy enyém mint régen**.

Péntek este 9 órakor: **Légy enyém mint régen**.

Szombat délután 5 órakor: **Légy enyém mint régen**.

Szombat este 9 órakor: **Légy enyém mint régen**.

Vasárnap délelőtt 11 órakor nagy gyermekmatiné: **Pirtoska, a farkas és a három kismalac**, nagy gyermek operett. Nagyon olcsó matiné helyárakkal.

Vasárnap délután 3 órakor: **Julia**, (49-edszer). Olcsó helyárakkal.

Vasárnap délután 6 órakor: **Légy enyém mint régen**.

Vasárnap este 9 órakor: **Légy enyém mint régen**.

Hétfőn este 9 órakor: **Légy enyém mint régen**. (Bucsuelőadás.)

LEGUJABB

Az új Szlovákia megkezdte az önálló berendezkedést

Durcsánszky miniszter beszédet tartott a Hlinka-gárda malackay felvonulásán. — A csendőrségnél, rendőrségnél, pénzügyőrségnél és többi hivatalnál tizenkétezer hely szabadult föl Szlovákiában a csehek távozása folytán

Pozsonyból jelentik: Malacka községben a Hlinka-gárda felvonulást rendezett. Ebből az alkalomból Durcsánszky miniszter beszédet mondott, melynek során hangoztatta, hogy a demokrácia a megértetések szabadsága, de már annyi vita volt, hogy a tettekről teljesen elfelejtkeztek. A viták ideje elmúlt és a tettek ideje következett el. A múltban fényűző palotákat építettek a szociális gondoskodás minisztériumának és hivatalainak székhelyéül, ugyanakkor azonban negyedmillió szlovák kénytelen volt vándorbotot fogni, mert itthon nem találta meg a kenyerét.

Durcsánszky után Sidor beszélt. Beszámolt a szlovák tisztogató munkáról. Hangoztatta, hogy a csehek húsz éven át kimondott ellenségei voltak Szlovákiának, de ma már rö-

videsen elhagyják a szlovák földet. A szlovák kormány máris visszaküldött Csehországba kétezer cseh nemzetiségű csendőrt, akik eddig Szlovákiában teljesítették szolgálatot. A szlovákok részére ilyenformán most már kétezer csendőr helye üresedett meg. Hasonlóképpen néhány tízezer hely szabadult fel a pénzügyőrségeknek, a rendőrségnél és más hivatalokban. Ezeket a helyeket a Hlinka-gárda tagjai foglalják el. A csehek nem panaszkodhatnak a szlovákokra, mert hiszen most csak azokat az állásokat veszik vissza fölük, amelyek már réggen a szlovákokat illették volna meg. A szlovák kormány ezekben a dolgokban nem ismer megalkuvást. A pozsonyi egyetemről 465 zsidó főiskolást utasítottak ki és több ezer szlovákiai magyar zsidót áttettek a határon.

Az angol-olasz egyezmény ünnepélyes életbeléptetése

A romai angol nagykövet átnyújtotta az abessziniai olasz főhatóság elismerésére vonatkozó külön megbízó levelét. — Az egyezmény részletei

Rómából jelentik: Külön nagy diplomáciai szertartásossággal történt meg november 16-án a husvéti olasz-angol egyezmény életbeléptetésének a bejelentése. Lord Pearth angol nagykövet megjelent a Cighi-palotában Ciano gróf külügyminiszter előtt, s átnyújtotta azt a külön megbízó levelet, mely az Abesszínia fölötti olasz főhatóság elismerésére vonatkozik. Ciano gróf azonnal a királyi palotába hajtattott, ahol az angol nagykövet külön fogadtatásáról intézkedett. Aztán Ciano gróf visszatért a Cighi-palotába várakozó angol nagykövethöz, s megbeszéltek az ünnepélyes életbeléptetési aktus további részleteit.

Az angol-olasz egyezmény az idei husvét szombatján, (ápr. 16-ikán) jött létre, s több különböző okmány készült róla. Alapokmány volt a jegyzőkönyv, mely kifejezi a két kormány oháját, hogy az angol-olasz viszonyt szilárd és tartós alapokra helyezze. Ez a jegyzőkönyv külön életbeléptetési időt tűz ki, s egyttal megállapítja, hogy ez életbeléptetési időben Olaszország abessziniai hódításának elismerése megtörténik, utána pedig tárgyalások indulnak az olasz és angol afrikai birtokok területi határvonalai pontos megvonására.

Az alapjegyzőkönyvhöz nyolc melléklet is tartozik. Ezek a következő ügyekre vonatkoznak:

1. A Földközi tenger nyugati részében a hatalmi megosztások változatlanul maradnak.

2. A Földközi tenger, A Vörös tenger és az adeni-öböl mentén elterülő gyarmati területek közigazgatási változásairól, s az ottani haderők újabb beosztásairól a szer-

ződő felek egymást időnkint értesítik. Arról is kölcsönösen értesítik egymást, ha a Földközi tenger keleti részén, úgyszintén a Vörös tenger, vagy a szomszédos zónákon új tengeri és légi haderőt szerveznek.

3. Ibn Szaud Arábiája és Jemen függetlenségének elismerése, s az angol gyámság alatt maradt délafrikai részekre az olasz befolyás, illetve gazdasági érdekelttség biztosítása. Különösen Adenre nézve ad ez az okmány Olaszországnak külön jogokat.

4. Kölcsönös lemondás az egymás elleni propagandáról. (Ez különösen az olasz zsidóknak az arabok közt folytatott propagandájára vonatkozik.)

5. Az abessziniai Tana-tónak az angol Szudán részére való vízvezetéki szolgálatát biztosítja.

6. Az olasz kormány az abessziniai bennszülötteket nem kötelezi katonai szolgálatra, csak belső rendőrségi munkára.

7. Az olasz kormány saját abessziniai területén biztosítja az olasz-keletafrikai angol alattvalók vallásszabadságát.

8. A szerződőfelek megújítják csatlakozásukat az 1888-ik évi világegyezményhez, mely a Suez-csatorna szabad használatát biztosította.

Ez okmányok mellett az angol és olasz kormányok külön diplomáciai jegyzéket cseréltek a libiai és a spanyolországi területeken levő olasz haderők visszavonásáról, illetve kevesbítéséről. E jegyzékváltásban jelentette ki Anglia, hogy a spanyolországi olasz önkéntesek visszahívásától teszi függővé az egyezmény életbeléptetését. Viszont Anglia azt az oháját is

kijelentette, hogy az Abesszínia fölötti olasz főhatóság elismerését lehetővé kívánja tenni a Népszövetség minden tagállama részéről, s így Anglia részéről is.

További okmány még az angol-olasz egyezményben az, amelyik az angol Szudán, az angol érdekelttséghez tartozó Egyiptom és az olasz Abesszínia közötti jószomszédosra vonatkozik. Ez a jószomszédosági egyezmény a rabszolgaság elleni közös küzdelemre is kötelez, valamint a szerződő felek alattvalóinak az egymás területén való katonai besorozását tiltja el.

Nemzetközi társaság alakult a zsidók gyarmati elhelyezésére

Hágából jelentik: Hágában megalakult az a nemzetközi társaság, amelynek célja a zsidóknak gyarmati területen való elhelyezése. Ez a szervezet felkarolja az egész közép-európai zsidó emigrációt és megkönnyíti azoknak elhelyezését. Eddig már több, mint egymillió holland forint áll a társaság rendelkezésére.

Az új magyar kormány eskütétele

Uj államtitkárok négy szakminisztériumban

Budapestről jelentik: Az új kormány tagjai szerdán délben letették a hivatali esküt Horthy kormányzó kezébe. Az eskütétel után a kormányzó egyenként kihallgatáson fogadta az új kormány tagjait. Az Uj Nemzedék szerint néhány napon belül megalakul a Felvidék ügyeinek ellátására az új minisztérium.

Budapestről jelentik: Az Uj Nemzedék értesülése szerint négy új államtitkár kinevezése már a legközelebbi napokban megtörténik. A lap szerint Bonczos Miklós főispán belügyi, Szilassy László felvidéki képviselő földművelésügyi, Surányi-Unger Tivadar egyetemi tanár kereskedelmi és Marton Béla ipariügyi államtitkár lesz.

Átvette hivatalát az új nagyváradai pénzügyigazgatósági főfelügyelő. Nagyvárad. Saját tud. A nagyváradai pénzügyigazgatóságon szerda délelőtt vette át hivatalát dr. N. a. u. Alexandru, az új pénzügyigazgatósági főfelügyelő, akit Désről helyeztek át Nagyváradra. Az új főfelügyelő, ki-jelentette munkatársunk előtt, hogy igazságos ügyben készséggel áll a nagyközönség rendelkezésére. Az új főfelügyelő hatáskörét a pénzügyminisztérium kiszélesítette, amennyiben a nagyváradai pénzügyigazgatósághoz tartozik a mai naptól kedve Szilágy megye is.

Apróhirdetések

Lakás

szavanként 3 lei

2 szobás

előszobás lakás azonnal kiadó. Nagyvárad, Str. Barrieri 5. szám. Pogány-telep.

Elegáns

butorozott szoba december 1-re kiadó. — Nagyvárad, Oltenia-u. 2

Adás-vétel

szavanként 3 lei

2 darab

vaskályha eladó. Nagyvárad, Str. Pasteur 37.

Kiseb

Zefir káinyhat megvételre keresek. Nagyvárad, Str. A. Treb. Laurian 18. szám.

Mély gyermekkocsikat veszek. Varrógépek legolcsóbban kaphatók Mercurnál, Nagyvárad, Str. Nicolae Iorga.

Szűz Mária-kép

aranyozott rámában 125x100 cm. méretben eladó. Nagyvárad, Str. Delavrancea No. 24.

Trógépet

jó állapotban, megvételre keresek: Órás László Nagyvárad, Tace Jónescu-utca 48.